

Studieresa till barnhem i Lauveri och Abelite i Lettland i september 2008

Resenärer: Anders Lindström, Arla Coldin

Solweig Åshammar, rektor, styrelseledamot i Letthjälpen Stockholm

Tryggve Åshammar, make till Solweig Åshammar

Syfte: Syftet med resan var

- 1) att undersöka hjälpbehoven på barnhemmen i Lauveri och Abelite
- 2) att bygga upp ett pålitligt kontaktnät med cheferna på barnhemmen
- 3) att se att tidigare åtgärder har fått effekt
- 4) att sammanträffa med Rotary och undersöka vad denna organisation och Arla Coldin kan samarbeta med

SÖNDAG

Vi landade kl. 14.00 på Lidosta, Lettlands flygplats (+25 grader) och där mötte:

- Sergej Maksimovs, 37 år, chef för Lauveri och Kopa ar Mums
- Dace Jansone, 20 år och tolk, eftersom Sergej inte talar engelska
- Aigars Rukmanis, 23 år, chaufför, som ska ta oss från Riga 28 mil till Lauveri, 6 km från ryska gränsen
- Leif Carlsson, Rotary International, tillsammans med ytterligare en man från Rotary

Mötet med Rotary fick sträcka sig fram till kl. 15.00 eftersom vi hade en lång resa framför oss. Deltagarna från Rotary hade inte tid att följa med på resan till Lauveri. De bad mig ta foto och skicka en utförlig rapport. Rotary informerade oss om följande :

Rotary kan sponsra sådant som ”kan flyttas”, således inte byggnader och diverse byggnationer, men däremot **köksutrustning, duschar, sängar och inredning i badrum etc.**

Den 31/3 2009 ska ansökan från Kopa ar Mums vara inne om hur hjälpbehovet ser ut, en programförklaring : **vad är behovet?** Det är bra om ansökan kommer tidigare så att Rotary får tid att bearbeta den, för att därefter kunna komma med frågor runt ansökan.

Lauveris närmaste stad som har en Rotaryorganisation är Daugavpils. Sergej fick ett visitkort av Leif Carlsson från Maris Stockenberg, Riga Hansa Rotary Club, som Sergej ska ta kontakt med.

När pengarna väl har kommit till Kopa ar Mums begär Rotary en redovisning var tredje månad. **Det är viktigt att Rotary får reda på basbehoven NU !** Anders L från Arla C förklarade att de inte just nu kan ingå i Rotarys projekt eftersom de vill ge hjälp till de behövande NU, men kan senare tänka sig att tillsammans med Rotary gå in i ett samarbete rörande hjälp till Lauveri och Kopa ar Mums i Riga.

Sergej förklarade att de konkreta, primära behoven är följande :

- Hjälp till ett nytt projekt gällande omhändertagandet av de förståndshandkappade barnen och ungdomarna på eftermiddagarna efter skolans slut, på Kopa ar Mums i Riga.
- I Lauderer behövs alla slags möbler, kokkärl, en större diskmaskin, köksskåp, kläder, skor, pengar till mat etc. etc.

Sergej får av staten pengar till den upprustning av byggnaderna som staten anser är nödvändig och en mycket liten summa för mat till barnen, samt för löner till de anställda. Allt övrigt får han av sponsorer.

Sergej informerade också om att av de ca 40 barn och ungdomarna i Lauderer är de flesta från Riga, barn som behöver komma bort från storstaden och som behöver rehabiliteras. Barnen går i byskolor som ligger i Laudereris närområde och blir skjutsade till skolan med buss tidigt på morgonen.

Det finns en grupp ”normala” barn, men med depressioner och dyslexi p g a sina svåra uppväxtår, och en grupp med barn med ADHD, Asperges syndrom (aggressiva och inbundna) och andra neuropsykiatriska tillstånd.

Efter mötets slut startade vår resa till Lauderer. Vädret var strålande och vår chaufför Aigers var en mycket omdömesgill bilförare! Landsbygden bjöd på vacker natur, men husen såg gråa och trista ut. Det fanns gott om övergivna fabriksbyggnader från sovjettiden. Det gråa och trista bröts av med små odlingslotter, vars jordbruksprodukter såldes invid vägen (mycket kantareller !) Vi stannade för lunch och åt på en restaurang vid stranden av floden Daugava, ”Daugavina” 4 mil från Riga.

Vi var framme i Lauderer kl. 21.30, blev tilldelade våra rum (kala rum med endast några sängar och en garderob, men med ett litet badrum) och sedan bjöd Sergej och Dace in oss tre gäster på ost och vin och samtal i ”relaxrummet” i källaren i barnhemsbyggnaden. Relaxrummet är en skapelse med många kuddar, låga bord, mjuka mattor (från Letthjälpen) luftiga ”gardiner” i tak och på väggar, behaglig ljussättning. Här har man samtal med barnen och ungdomarna, då de är i behov av stillhet och samtal. Sergej var mycket stolt över sin idé och sa att det fungerar exakt så som han hade förväntat sig.

I rummet intill finns det s k ”ljusrummet” med en specialanläggning av ljusfenomen och vilstolar (ljusterapi). Merparten av barnen är spända, rastlösa och har sömnsvårigheter p g a traumatiska upplevelser. Sergej menar att massage, omvårdnad och lugn musik kan lindra.

MÅNDAG

Barnhärbarget i Lauderer byggdes som barnhem under sovjettiden för 110 barn men stängdes för femton år sedan. Förhållandena var då mycket svåra. För tio år sedan fick Kopa ar Mums köpa huset och marken för 34.000 kr med pengar från ett kloster i Österrike. Därefter påbörjades renoveringen av huset, som pågår

alltjämt med hjälp av olika fonder och sedan sju år tillbaka är det ett härbärge för 38 lettiska och ryska barn i åldrarna 2-19 år. Barnen kommer från institutioner eller från utsatta familjer. De här barnen kommer från hemiska förhållanden i Riga och många är föräldralösa. Man har en personalstyrka på ca 30 personer som jobbar i skift. Varje natt arbetar två skötare. Ungdomarna är i stort behov av materiellt, psykologiskt och kunskapsmässigt stöd för att kunna slussas ut i samhället. Med Kopa ar Mums långa erfarenhet, med sina väl fungerande metoder och behandlingsprogram är de idag med om att skapa nationella riktlinjer för omhändertagandet av utsatta ungdomar. Organisationen arbetar familjeinriktat, dvs bygger upp nätverk runt barnen och ungdomarna. Letthjälpens insatser har bl.a bestått av att utbilda och handleda personal. Letthjälpen har också givit organisationen stort materiellt stöd genom åren. Sergej är vd och eldsjäl för Lauderis och Kopa ar Mums i Riga. Sergej är mannen bakom allt, han är en djupt troende ryss som ägnar all sin tid åt verksamheten.

Vi vaknade tidigt och blev bjudna på en riklig frukost i barnhemmets matsal. Eleverna hade åkt till sina skolor i regionen med skolbuss kl. 07.30. Just då var bara en liten pojke på två år, Jevgenijs, som inte går i skolan, hemma.

Jag började min dag med en kort promenad runt barnhemmet. Under promenaden blev jag rejält utskälld av Sergejs St Bernhardshund i sitt hägn (som tur var). Man hade lite grönsaksodlingar, här fanns bikupor, ett tiotal stora stolta gäss och några katter. Jag gick förbi en stor ödeskola som inte varit i bruk på flera år, gråa slitna hus som man kunde tro var övergivna, men tvättlinor och parabolantenner vittnade om motsatsen. Vedupplaget i bortersta hörnan av trädgården var enormt.

Barnhemmet har en trädgårdsmästare, en kocka och en som sköter tvätteriet. Barnhemmet har fått nytt tak och fasaden står inför ommålning (med färg som Nordsjö har skänkt). Efter frukosten gick vi husesyn. Man har verkligen lyckats att med små medel skapa en fin miljö, ljusa färger på väggarna och gott om leksaker på rummen. Här fanns också datorer i ett nyrenoverat datarum, men fler datorer behövs (!) och några TV-apparater. Lärarna väljer ut vilka videos och DVD som är lämpliga att titta på. Här finns lekrum för små barn, hobbyrum för de större med ping-pong, couronne, piano (skänkt av Letthjälpen) och ett komplett litet dockskåp (även det från Letthjälpen). Dessutom ett litet gym med apparater som bekostats med EU-pengar. Elever med särskilda behov behöver mycket fysisk träning så förutom att tillbringa tid på gymet spelar man mycket fotboll, och även andra bollsporter. Längre upp i huset ligger ett rum för Sergej (där Sergej har en kvinna placerad som sköter hans syssla då han inte är på Lauderis), ett för nattvakten, ett psykologrum (eleverna behöver mycket psykologhjälp!) och barnens sovrum. Pojkarna har en avdelning och flickorna en, man har vakter dygnet runt för bevakning. Det ligger 7-8 barn i varje rum. Tonåringarna ligger fyra i ett rum, jag konstaterade att det är dåligt med garde-

rober och förvaringsmöbler för tonåringarna. I ett av småbarnsrummen bor 6 flickor 6-13 år, på ca 20 kvadratmeter och minimal plats för personliga tillhörigheter. Men Sergej (och även vi) menar att

- barnen har det bättre här än hos sina alkoholiserade föräldrar i Riga
- barn med ADHD behöver komma ifrån sina föräldrar och få vård
- lantlivet är bättre än stadslivet.

Lille 2-åriga Jevgenijs stultade omkring oss och då jag sträckte armarna mot honom kom han mer än gärna upp i min famn. Jevgenijs har 6 syskon och alla är omhändertagna och bor på Lauderī. Mamman är narkoman och syskonen har olika fäder!

Riga stad ger ekonomiskt stöd för varje barn med 79 kr/dag, som ska räcka till husets drift, personallöner och mat, samt till de större barnens fickpengar.

Det fina bageriet, iordningställt med tyska sponsorpengar, har tagits i bruk, och Sergej berättade att alla barnen ”slåss om” att få komma dit och baka.

I ett hyreskomplex en bit bort från barnhemmet, skänkte kommunen ett par undermåliga lägenheter till Kopa ar Mums, för att användas till ”äldre” ungdomar med mentala problem. Lägenheterna är sålunda knutna till barnhemmet och fungerar som träningsläger för ungdomar som vistats på institution. Här ska ungdomarna lära sig klara ett eget boende innan de slussa ut i samhället.

Det här visar återigen det engagemang, den röda tråd, som kännetecknar Sergejs livsverk. Vi träffade en ung kvinna som vi kände igen från barnhemmet, där hon städar, och vi träffade Alexander, som Sergej hörde talas om i grannbyn Zilupe för två år sedan. Han hade då i nästan hela sitt liv (19 år) levt på gatan och ingen vet egentligen hur han överlevt. Sergej erbjöd honom en ”allt-i-alletjänst” på barnhemmet i Lauderī och nu bor han i en av de med Letthjälpsspengar renoverade lägenheterna. Han väntar nu på att få ett annat arbete. Lägenheterna är också utrustade med möbler och annat från Letthjälpen

I de renoverade lägenheterna finns plats för sex personer, för tillfället bodde här tre. Sergej visade stolt upp det nyrenoverade köket. Det finns ett stort behov av lakan, handdukar, mattor etc.

Sergejs senaste projekt är att han börjat med renovering av en annan undermålig byggnad strax intill hyreskomplexet. Där ska Sergej inhysa elever med neuropsykiatriska funktionshinder bl a ADHD, hyperaktiva barn och ungdomar. Renoveringen av byggnaden har påbörjats. Det är en f d Kindergarten som byggdes 1970. Sergej har av staten fått 45.000 Lat för renovering vilket räcker till det mest basala, fönster, väggar och golv. Men till allt övrigt, som t.ex inventarier till kök och badrum och lösa inventarier till rummen finns inte pengar i dagsläget. Sergej hoppas här på att Rotary ska sponsra.

Efter denna grundliga genomgång av Lauveri gav vi oss iväg till Abelite som ligger några mil från Lauveri. Sergej har inget att göra med detta statliga barnhem, det är vi som bett Sergej att visa oss Abelite som vi hört talas om.

Vi kom efter några mil fram till ett mycket fräscht, alldeles nyrenoverat barnhem. Rektor Ludmila mötte oss och visade oss runt på barnhemmet i vilket det bodde 46 barn mellan 3-18 år. De minsta barnen låg och sov middag och de andra var i skolor i regionen. De här barnen kom från närområdet och var alla ryska barn från familjer med missbruksproblem. Barnen hade ingen kontakt med sina föräldrar överhuvudtaget.

Barnhemmet får 367 lat/månad för varje barn (= 5.100 kr) av staten, det låter mycket men det ska räcka till ALLT: Löner till personal, mat till alla, böcker, möbler, mattor, mediciner, leksaker etc. 25 personer arbetade på barnhemmet som sponsras av Rädda Barnen. Barnhemmet var visserligen alldeles nyrenoverat och luktade nytt och fräscht men atmosfären var oerhört steril och tråkig.

Barnen bodde i fräscha rum, endast 2-3 i varje rum, och två rum delade på ett mycket fint badrum. De 46 barnen var uppdelade i 4 grupper och varje grupp hade ett grupprum, vardagsrum.

Ludmila visade oss en "isoleringscell", ett litet rum med galler för fönstren, inga möbler och ett badrum med all inredning i stål. Rummet var ämnat för elever med ADHD som blir våldsamma. Så långt ifrån Sveriges behandling av elever med ADHD!!! (konstaterar jag). Själv har jag i ett och ett halvt år arbetat som rektor på en skola för 12 elever med neuropsykiatriska funktionshinder, både ADHD och Asperger syndrom och vår pedagogik skiljer sig avsevärt från det vi såg i Abelite.

ADHD-eleverna går på en speciell skola för elever med detta handikapp men kommer efter skolan till barnhemmet eftersom det är deras "hem". Jag frågade Ludmila vad hon behöver för barnens välbefinnande och hon nämnde då:

- ritböcker, målarböcker, färgpennor, tavelkritor
- pussel, leksaker
- kläder och skor

Vi samtalande på hemresan om behovet på Lauveri och behovet i Abelite och konstaterade att behovet på Lauveri är så stort att vi ska koncentrera oss på det, men att vi naturligtvis kan sända kläder och skor även till Abelite.

Vi åt lunch i staden Rezneke på hemvägen och sa adjö till Dace då vi kom till Riga men avtalade med Sergej att komma till honom på Kopa ar Mums kl. 12.00 nästa dag. Jag ville så gärna visa Arla Coldin gruppboendet Kopa ar Mums.

TISDAG

Efter att ha legat på hotell med alla bekvämligheter var vi utvilade på morgonen och njöt av hotellfrukosten. Hotellet hette Hotell Garden Plaza och låg i Gamla stan, ett nyrenoverat, prisvärt hotell, 500 kr/natt. Innan vi tog en taxi till Kopa ar Mums promenerade vi runt i Gamla stan och njöt av atmosfären.

På gruppboendet Kopa ar Mums för ungdomar i åldern 16-23 år, tog Sergej emot oss tillsammans med en tolk, en kvinna i 25-årsåldern som arbetade på boendet.

Ungdomarna är alla föräldralösa och har vistats på barnhem och internatskolor för föräldralösa i hela sitt liv. Sergej startade för många år sedan detta gruppboende då han såg hur illa ungdomar for, som inte hade någonstans att ta vägen då de slutat skolan.

Gruppboendet kan ta emot ca 15-20 ungdomar och de bor 1-3 i varje rum. För att få bo på Kopa ar Mums måste ungdomarna antingen arbeta eller gå på någon yrkesskola eller söka arbete. Ungdomarna måste själva vilja bo här och de ska vara drogfria. De lagar sin egen mat i de kök som finns (ett pentry för vart tredje rum) och betalar en liten summa för boendet, om de har något arbete.

Ungdomarna får av lettiska staten ett matbidrag på 1.20 lat/dag (= ca 18 kr) och detta får de fritt disponera, dvs köpa hem mat och laga till eller äta något på skolan de går på. De är som sagt alla uppvuxna på institution och här kan de bo under mer hemlika förhållanden.

Letthjälpen har sedan 1999 skickat kläder, skor och andra förnödenheter till ungdomarna samt även köksinredningar, datorer och möbler.

Sergej har här även startat en verksamhet för senildementa åldringar. Pensionärerna får komma hit under dagtid för att träffas och handarbete eller måla. 2006 startade Sergej också ett dagcenter som tar emot 20 barn i åldrarna 6-17 år mellan kl. 15-20 varje dag, för att barnens mammor (ensamstående och fattiga) ska kunna arbeta.

Vår chaufför Aigars körde oss till flygplatsen efter husesynen och vi var framme på Arlanda kl. 15.00 efter en mycket givande och upplevelserik resa.

Solweig Åshammar
Rektor
Styrelseledamot i Letthjälpen